

Халоллик тушунчаси Ислом кишиларининг хаётида муҳим ўрин тутди, сабаби шариатда Аллох буюргани (ёки рухсат бергани) халол, кайтаргани (ёки ман қилинган) харомдир. Охири пайтларда одамларимиз (муслмонлар) савдо – иқтисодий, молиявий ёхуд хизмат кўрсатиш соҳалари бўйича иш бошлашдан аввал бу соҳани қанчалик шарий талабларига жавоб бериши хақида қизикмоқдалар.

Ислом мамлакатлари ва аҳолисининг кўпчилиги муслмон бўлган давлатларда талаб ва тақлиф давлат микёсида шариат қоидаларига биноан халол ва харомга эътибор берилиш сабабидан барча муслмонлар жумладан дехқон ва чорвадорлар ўз ишларида халол ва харомни тафтиш қилишга эътиёжлари йўқ эди.

Муслмонларни бошқа юртларда хижрат қилиши, дунё бўйлаб сайр –саёхат қилиши ордан кўп махсулотлар жумладан озиқ- овқат гўшт махсулотларини етиштириш ва тайёрлашда ислом шариати талабларига мос келмаслиги демакки муслмонлар истеъмол қила олмаслиги ҳолатига дуч келдилар. Бу юртларда (муслмонлар умумий аҳоли сонига нисбатан озчилик бўлган давлатларда) муслмонларни халол озиқ-овқат билан таъминлаш ва саноатда ишлаб чиқарилган махсулотлар халоллигини тасдиқлаш эътиёжи пайдо бўлди.

“Халол” – дегани бу энг аввало кўрсатилган хизмат ёки махсулотнинг инсон соғлигига фойдаси, хавфсизлиги, тозаллиги, озиқ-овқат махсулотларининг зарарли консервантлар ва кўшимчалардан холи бўлишлиги, истеъмол учун яроқли эканлиги ва саклаш муддатига эътибор беришдир.

Халол билан харомнинг фарқини билишлик шунингдек шубҳали ҳолатларни тафтиш қилиб юришлик муслмон кишининг бурчидир.

Турли давлатларнинг харбий қўшинлари муслмон зобитлари чўчка гўшти ёки шариат қоидалари асосида сўйилмаган гўшт солинган овқатларни истеъмол қилишмайди. Худди шу сабаб билан муслмонларнинг кўпчилиги умумий ошхоналарда гўштли таомларни истеъмол қилишмайди, кўпроқ балиқ гўшtidан тайёрланган егуликларни маъқул кўришади.

Россия мусулмонлари орасида колбаса махсулотларини истеъмол қилса бўладими –деган савол кўп қайтарилди. Худди шунга ўхшаш оёқ қийим тайёрлашда чўчка терисидан фойдаланиш ҳам кўп бахс мунозарага сабаб бўлади. Маълумки харомлиги сифатидан чўчка терисидан тикилган оёқ қийим мусулмонлар учун яроксиздир. Гайридин давлатларда ёхуд дунёвий давлатларда шариат қоидалари асосида иш юритувчи банк тизими ривожланмаганлиги ҳам мусулмонлар учун жиддий муаммолардан биридир.

Юқоридаги муаммоларнинг мавжудлиги ушбу муаммоларни ҳал этишни ўз зиммасига олган ҳалол- индустрия тизимини яратиш гоёсини пайдо қилади.

Бугунги кунда хизмат кўрсатиш соҳасида ҳам, махсулот ишлаб чиқариш соҳасида ҳам ислом шариати талаблари асосида иш юритувчи ширкатларга талаб катта. Ҳалол ёхуд истеъмол учун яроксизлиги аниқ бўлган махсулотлар қаторида шубҳали махсулот ва хизматлар мавжудки уларни тафтиш қилиб, истеъмол учун ярокли (сертификациялаш) ёки яроксиз эканлиги ҳақида ҳулоса қилиш керак. Баъзан ҳалол ва харомни аниқлаш мушкул бўлади. Бундай ҳолатларда мусулмонлар шубҳадан холи бўлиш мақсадида ушбу хизмат ёки махсулотдан тийилганлари маъқул.

Колбаса

Ҳар қандай инсон диний эътиқоди асосида ўзи истеъмол қилмоқчи бўлган махсулоти сифати ва таркибини ўрганиш ва танлаш ҳуқуқига эгадир.

Масалан колбаса махсулоти ислом қисми истеъмолига ярокли бўлиши учун у руҳсат берилган ҳайвон /ҳалол / гўштидан шариат қоидалари асосида сўйилган бўлиши талаб этилади. Жумладан ўлимтик гўшти харомдир ва ишлатишга руҳсат берилмайди.

Ҳалол махсулот тайёрлайдиган ускуналарга ҳалол бўлмаган махсулотлар (масалан чўчка ёки ўлимтик гўшти) тушиши мумкин эмас. Булар умумий қоидалар бўлиб, бундан ташқари кўпгина шарий талабларни бажариш керак бўлади.

Ҳақиқий ва қалбаки ҳалол.

Колбаса ёки ҳар қандай “ҳалол”лик белгиси қўйилган махсулот ҳақиқатдан ҳам ҳалол эканлигига қанолат бўла олмайди. Айниқса ҳозирги кунда инсон ҳаёти учун зарур бўлган дори-дармонларни қалбақлаштираётган қаллоблар учун ҳалоллик белгисини қалбақлаштириш жўн ишдир.

Россияда ҳалол ҳаёт тарзи.

Кўпчилик давлатларда “ҳалол”лик белгиси остида ишлаб чиқарилаётган махсулотлар сертификация қилинади ва “ҳалол”лик сифати доимий назорат остида бўлади. Қоида бузувчилар катта жаримага тортилади. Россияда “ҳалол” махсулот ишлаб чиқариш йўлга қўйила бошлаганига энди 10-15 йил бўлди. Америка ва Европа давлатларида ҳалол махсулот жамоатчилик ҳаёт тарзининг бир бўлагига айланиб улгурган бўлса, Индонезияда аҳоли эҳтиёжидаги махсулотнинг 80% “ҳалол”лик сертификацияси билан сотилади. Россияда эса “ҳалол” кафе, дўконлар яқиндагина пайдо бўла бошлади. Охири вақтда тўй ва маракаларни ихтисослашган тўйхоналарда эрақ ва аёллар алоҳида хоналарда ислом маданияти асосида ўтказиш урф бўлмоқда.

Россияда фуқаролик жамиятининг бир бўлаги сифатида халол ҳаёт тарзини ташкил этишда молиялаштириш (инвестиция) шунингдек банк тизимида шариат қоидаларига амал қилувчи операцияларни ривожлантириш муҳим омилдир .

Дунё иқтисодиятида шариат қоидаларига амал қилиш қўшимча даромад манбаси ва келажакдаги порлок соҳа эканлигини қўпчилик эътироф этмоқда. Қўпгина молия (жумладан банк) ташкилотлари бу йўналишда ташаббус кўрсатмоқда. Россияда бошловчилар каторида “Экспресс” банки шариат талаблари асосида хизмат кўрсатишни ривожлантириш дастурларини амалда қўлламоқда.

Озодалик ва ҳавфсизлик.

Спиртлиқ ичимлик ва чўчка гўшtidан воз кечишни “халол”лик белгиси деб тушунганлар катта хато қилишади. Сабаби:

“Халол” лик бу ислом кишисининг ҳаёт тарзи бўлиб, Аллоҳ буюрганини қилиш, қайтарганидан узоқлашишдир, бу қоидага риоя қилиш эса ТАКВО деб аталади. Аллоҳ қайтаргани эса ҳаромдир.

“Халол”лик - истеъмом махсулотларининг инсон соғлигига фойдаси ва ҳавфсизлиги, махсулотларда ҳар-хил зарарли қўшимча консервантлардан воз кечиш ҳамда уларнинг истеъмом учун яроқлилиги, саклаш муддатига риоя қилинишидир. Турмушдаги озодалик мусулмонлар ҳаётининг ҳар соҳасида халоллик шартларидан биридир. Истеъмомдаги гўшт ва бошқа махсулотларга нисбатан санитария назоратчиларининг талаби ҳам халол стандарт талаблари билан ҳамоҳангдир.

Канчалиқ кўп инсонлар ўз ҳаракатида ҳусусан савдо-иқтисодий фаолиятида Аллоҳнинг розилигини ўйласа икки дунё саодатини кўзласа, халол ҳаёт тарзига интилса халол ишлаб чиқариш ва халол хизмат кўрсатиш соҳаси шунча ривожланади.

“Халол”лик сертификати.

Ўз афзалликлари билан бугунги кунда мусулмон бўлмаган кўпчилик тадбиркорларни ҳам қизиқтириши келажак “халол” (ишлаб чиқариш, ва хизмат кўрсатиш) бизнес томондалигини кўрсатмоқда. Бу дегани халол бизнес юритиш тартиб қоидаларини ишлаб чиқарувчи ва назорат қилувчи гуруҳлар тузилишини такозо этади. Бугунги тарқоклик ўзгаришсиз қолиши мумкин эмас.

Индонезия Малайзия ва шунга ўхшаш давлатларда четдан олиб келинадиган барча махсулотлар халол стандартига мос бўлиши шартлашилган бўлиб, шу асосда чегара қўригидан ўтади. Ушбу давлатларда ишлаб чиқариладиган махсулотлар ҳам халол стандартга мос бўлиши қонун билан қарор қилинган. Ушбу тажрибаларга таяниб иш ташкил қилиш мақсадга мувофиқ буларди.

Жамиятимиз олдида турган масалаларни бири халол махсулот ишлаб чиқарувчи ва хизмат кўрсатувчиларга халол стандарт-сертификациясини бериш ҳуқуқига эга бўлган (давлат) қўмитасини тузиш. Бундай қўмитада дунёвий ва уҳровий олимлар, шифокорлар, ишлаб чиқариш муҳандислари, иқтисодчилар в бошқа касб эгалари аъзо бўлиб, халол бизнесда назорат органи вазифасини бажарса.

Ҳар қандай инсон ўз соғлиги ва қалб мусоффолиги учун фойда бўладиган махсулот ёки хизмат тури излашга ҳақлидир. Халоллик бу талабга жавоб бўла оларди.